

चाणक्य मंडल परिवार

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक CMPT003

BOOKLET No.

उत्तरपुस्तिका

वेळ : 1.30 (दीड) तास

GS II : पॉलिटी

एकूण प्रश्न : 100

एकूण गुण : 100

Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.
1	3	11	4	21	2	31	2	41	1	51	2	61	3	71	2	81	4	91	3
2	3	12	1	22	1	32	1	42	4	52	3	62	2	72	4	82	3	92	4
3	2	13	3	23	4	33	3	43	3	53	3	63	1	73	2	83	4	93	3
4	2	14	1	24	3	34	1	44	1	54	2	64	4	74	4	84	2	94	3
5	2	15	3	25	4	35	2	45	4	55	4	65	3	75	1	85	4	95	1
6	2	16	3	26	4	36	2	46	2	56	1	66	4	76	3	86	1	96	2
7	4	17	3	27	2	37	3	47	3	57	3	67	4	77	1	87	4	97	2
8	3	18	1	28	3	38	1	48	1	58	3	68	2	78	3	88	3	98	3
9	4	19	3	29	4	39	2	49	4	59	4	69	4	79	2	89	1	99	1
10	2	20	4	30	4	40	4	50	1	60	2	70	3	80	4	90	2	100	1

स्पष्टीकरण :

GS II : पॉलिटी

प्रश्न	उत्तर	स्पष्टीकरण
1	3	(अ) भाग V, Article 124 ते 147 (ब) 26 जानेवारी 1950 ला Supreme Court अस्तित्वात आले, परंतु कामकाज 28 जानेवारी 1950 ला. (क) Supreme Court Succeeded the Federal Court of India, established under Govt. of India Act 1935.
2	3	उच्च न्यायालये : A214 ते 231, भाग 6 - न्यायाधीश संख्या राष्ट्रपती ठरवतील. - सर्वोच्च न्यायालय : जज्ज संख्या संसद ठरवेल.
3	2	- राज्य पुर्नरचना कायदा 1956 : 14 राज्ये व 6 केंद्रशासित प्रदेश - फझल अली आयोग : अध्यक्ष : फझल अली (सदस्य : कुंझरू + पन्नीकर) स्थापना : 1953 अहवाल : 1955 - भाषा तत्वाचा स्वीकार, परंतु एक राज्य एक भाषा तत्वाला विरोध.
4	2	समाविष्ट नाही असे विचारले आहे, वरील सर्व विषय राज्यसूचीतील.
5	2	ग्यानी झैलसिंग (राजीव गांधी PM) -Pocket Veto for Post Office Bill Absolute Veto Used by : (1) Rajendra Prasad (PEPSU Bill) (2) R. Venkatraman (M.P. Salary Bill)
6	2	70 व्या घटनादुरुस्तीने Delhi & Puducherry State Legislature Members ला प्रतिनिधित्व मिळाले.
7	4	गैरहजेरी, आजारपण किंवा इतर कारणे : VicePresident discharges his functions until President resumes his office. (कालावधी दिलेला नाही)
8	3	- संसद व विधीमंडळाविषयीची कलमे पाठ असणे आवश्यक. - Elimination साठी मदत. - Direct प्रश्नही येऊ शकतो.
9	4	- यापैकी नाही. - All three given are correct.
10	2	अरुणाचल प्रदेश - 371 H सिक्कीम - 371 F नागालँड - 371 A मिझोराम - 371 G आसाम - 371 B

11	4	A370 आणि 35A अन्वये रोजगार, निवास, मालमत्ता अधिग्रहण, शिष्यवृत्तीबाबत विशेष अधिकार आहेत. त्यात ऐतिहासिक वारसा स्थळांमध्ये प्रवेश याचा समावेश होत नाही.
12	1	3 राज्ये : मिझोराम, नागालँड, सिक्कीम : लोकसभा 1 जागा. 6 केंद्रशासित प्रदेश, दिल्ली सोडून इतर 6.
13	3	कलम 200 अन्वये राष्ट्रपती विचारार्थ राखून ठेवण्याच्या तरतूदी आहेत. तो राज्यपालांचा विवेकाधिकार आहे, जम्मू काश्मीरला लागू नाही.
14	1	छत्तीसगढ, उत्तराखंड, झारखंड - 2000 अरुणाचल प्रदेश, मिझोराम, गोवा - 1987 मणिपूर, मेघालय, त्रिपूरा - 1972
15	3	-
16	3	-
17	3	-
18	1	Federation word कोठेही mention नाही.
19	3	बरोबर विधान : ब व क.
20	4	अ : व्यपगत होत नाही. ब : व्यपगत होत नाही.
21	2	संसद : लोकसभेला मंत्रीमंडळ जबाबदार Article 75. - राज्यमंत्रीमंडळ विधानसभेला जबाबदार Article 164. (साधारणतः केंद्र व राज्य विधीमंडळाच्या कलमात 89 चा फरक असतो. कलम 201 पासून फरक 90 चा होतो.)
22	1	वंशधरा : 2010 : आंध्र, ओडिसा. महादयी : 2010 : गोवा, महाराष्ट्र, कर्नाटक.
23	4	वरील टीकेबरोबरच पॉल अॅप्लेबीने कॅगचे पद रद्द करावे असेही सांगितले आहे. CAG - A148 - Bulwark of Democratic System.
24	3	वरील दोन्ही विधाने अचूक आहेत. P. N. Bhagwat यांनी PIL साठी दिलेले योगदान महत्त्वपूर्ण आहे.
25	4	लोकपाल : देशपातळीवर, लोकायुक्त : राज्यपातळीवर.
26	4	अंदाज समितीचे अध्यक्ष लोकसभा सभापती सरकारी पक्षातील (Rulling Party) असतो.
27	2	Public Account Committee : ग्रेट ब्रिटनकडून स्वीकारली. सध्या 22 सदस्य : 15 लोकसभा + 7 राज्यसभा. 1919 च्या अधिनियमाद्वारे समितीची 1921 मध्ये स्थापना.

28	3	<p>1 - President 2 - VP (उप) 3 - PM 4 - Governors 5 - Former President 5A - Deputy PM 6 - JI & SP of LS 7 - 7A - भारतरत्न</p>
29	4	<p>अंदाज समिती स्थापना. 1950 : जॉन मथाई समिती. मंत्री सदस्य बनू शकत नाही.</p> <p>Public Account Public Undertaking Estimate समिती</p> <p>तुलनात्मक अभ्यास गरजेचा</p>
30	4	<p>1 जानेवारी 2015 ला निती आयोग स्थापना. NITI Aayog uses bottom-up approach rather than top-down approach.</p>
31	2	<p>लोकसभा विसर्जित झाल्यामुळे विवादीत विधेयक लोप पावले असेल तर संयुक्त बैठक बोलाविता येत नाही.</p>
32	1	<p>- एक व्यक्ती जेव्हा दोन / अधिक राज्यांची राज्यपाल म्हणून नियुक्ती केली जाते त्यावेळी त्याचे वेतन, भत्ते राष्ट्रपती ठरवतील त्याप्रमाणात असतात. - राज्यपालाच्या कार्यकालमध्ये त्याचे वेतन व भत्ते कमी करता येत नाहीत.</p>
33	3	<p>- 7 वी घटनादुरुस्ती अधिनियम 1956 अन्वये दोन / अधिक राज्यांना एकच व्यक्ती राज्यपाल म्हणून नियुक्त करणे शक्य झाले आहे. - 1979 च्या घटनादुरुस्ती अन्वये नाही तर सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या निर्णयाप्रमाणे राज्यपालाचे पद हे स्वतंत्र घटनात्मक पद आहे असे सांगण्यात आले. - भारतात राज्यपालाची नेमणूक कॅनेडियन पद्धतीवर आधारीत आहे.</p>
34	1	<p>कोणत्याही गृहाचे सदस्य नसताना मुख्यमंत्री पदाची शपथ घेणारे उद्धव ठाकरे हे सातवे मुख्यमंत्री आहेत.</p> <p>- ए. आर. अंतुले - वसंतदादा पाटील - शिवाजीराव पाटील निलंगेकर - शरद पवार - सुशीलकुमार शिंदे - पृथ्वीराज चव्हाण - उद्धव ठाकरे</p>
35	2	<p>आचार्य अत्रे आणि आर. डी. भंडारे यांनी मांडलेला ठराव 50 विरुद्ध 35 मतांनी मंजूर करण्यात आला होता, तर यशवंतराव मोहिते यांनी विधानसभेत मांडलेला ठराव मंजूर होऊ शकला नाही.</p>

36	2	-
37	3	- गव्हर्नर जनरलच्या मदतीला या कायदान्वये 4 सदस्यांचे कार्यकारी मंडळ नियुक्त करण्यात आले होते. - पहिला गव्हर्नर जनरल : वॉरेन हेस्टिंग्ज - इतर सदस्य : बारवेल, जनरल म्लेवरिंग, फिलिप फ्रान्सिस आणि जॉन मॉन्सन इ.
38	1	- विल्यम पीट हे ब्रिटनचे तत्कालिन पंतप्रधान होते. - गव्हर्नर जनरलच्या कार्यकारी मंडळातील सदस्यांची संख्या 4 वरून 3 करण्यात आली.
39	2	- कंपनीचा चीनशी व्यापाराचा अधिकार शाबूत ठेवण्यात आला. - बंगालच्या गव्हर्नरला भारताचा गव्हर्नर जनरल असे नामाभिधान 1833 च्या चार्टर ॲक्ट अन्वये देण्यात आले.
40	4	-
41	1	काँग्रेस जयपूर अधिवेशन (1948) : पट्टाभी सीतारमय्या (अध्यक्ष) - या अधिवेशनात एस. के. दार यांच्या अध्यक्षतेखाली दार कमिशन स्थापन करण्यात आले. - 10 डिसेंबर 1948 रोजी कमिशनचा अहवाल प्रसिद्ध झाला. त्यात कमिशनने अद्याप भाषिक आधारावर राज्ये निर्माण करण्याची योग्य वेळ आलेली नाही असे म्हटले. - तसेच भाषावार प्रांतरचना भारताच्या ऐक्यास व एकात्मतेस मारक ठरेल असे सांगितले.
42	4	Ref : Public Administrative IGNOU Notes - 1784 मध्ये केंद्रीय सचिवालय हे सर्वसाधारण, महसूल आणि वाणिज्य अशा 3 मुख्य शाखांमध्ये विभागलेले होते. नंतर 1793 मध्ये न्यायिक शाखेचा समावेश करण्यात आला.
43	3	Ref : Public Administrative IGNOU Notes Syllabus Point : 3 भारतीय प्रशासनाचा उगम.
44	1	- 94 (2006) च्या घटनादुरुस्तीनुसार बिहार राज्यावरील आदिवासी कल्याण मंत्री असावा हे बंधन काढून टाकण्यात आले आहे. - 94 (2006) च्या घटनादुरुस्तीनुसार हे बंधन झारखंड व छत्तीसगढला लागू करण्यात आले असून मध्यप्रदेश व ओडिशा राज्यास ही तरतूद पूर्वीपासूनच लागू आहे.
45	4	-
46	2	विजयालक्ष्मी पंडित = 1962 ते 1964 सादिक अली = 1977 ते 1980 शंकर दयाल शर्मा = 1986 ते 1987
47	3	-
48	1	तामिळनाडू = 44 राजस्थान = 34 केरळ = 14 छत्तीसगढ = 10

49	4	<p>1/3 = स्थानिक स्वराज्य संस्था (नागरी व ग्रामीण दोन्ही)</p> <p>1/3 = विधानसभा सदस्य निवड करतात (VS सदस्य नसलेल्या सदस्यांची)</p> <p>1/12 = शिक्षक मतदार संघ</p> <p>1/12 = पदवीधर मतदार संघ</p> <p>1/6 = साहित्य, विज्ञान, कला, समाजसेवा, सहकारी चळवळ यातून नामनिर्देशित (राज्यपालाद्वारे)</p>
50	1	<p>- संसदेच्या संदर्भात धन विधेयक लोकसभेत मांडले जाते तर राज्य विधीमंडळाच्या संदर्भात विधानसभेतच मांडले जाते.</p> <p>- संयुक्त बैठक (कलम 108) ही फक्त संसदेसाठी वापरावयाचे एक आयुध आहे. राज्य विधीमंडळात संयुक्त बैठकीची तरतूद नाही.</p>
51	2	-
52	3	<p>- 1773 च्या कायद्याने सुरू करण्यात आलेली केंद्रीकरणाची प्रक्रिया या कायद्याने पूर्ण झाली, यानुसार विल्यम बेंटिक हा भारताचा पहिला गव्हर्नर जनरल झाला .</p> <p>- या पूर्वीच्या कायद्यांना नियम असे म्हणण्यात येत होते या कायद्याने अॅक्ट असे म्हणण्यात आले.</p> <p>- ईस्ट इंडिया कंपनीचा चहाचा व चीनशी व्यापार करण्याचा अधिकारदेखील संपुष्टात आला.</p> <p>- या कायद्यानुसार गव्हर्नर जनरलच्या कौन्सिलमध्ये चार सदस्यांचा समावेश करण्यात आला.</p>
53	3	<p>- भारत मंत्राच्या मदतीसाठी पंधरा सदस्यीय भारत मंडळाची निर्मिती करण्यात आली.</p> <p>- या कायद्यानुसार दुहेरी शासन व्यवस्थेचा अंत झाला.</p> <p>- पहिला व्हाइसरॉय म्हणून लॉर्ड कॅनिंगची नियुक्ती झाली.</p>
54	2	<p>- मुघल काळात सरकार या जिल्ह्यात समान असणाऱ्या प्रदेशाचे तीन प्रमुख अधिकारी असत.</p> <p>- मुघल शासन हे पोलीस स्टेट असल्याने करोडी फौजदार हा अधिकारी आपण जिल्हाधिकाऱ्याला समान मानू शकतो.</p> <p>- अमलगुजर : सरकारचा महसूल अधिकारी.</p> <p>- काझी : जिल्हा न्यायाधीश किंवा न्यायिक अधिकारी.</p> <p>- फौजदार: लष्करी अधिकारी/ पोलीस दंडाधिकारी.</p>
55	4	-
56	1	<p>- कोणत्याही राज्यात मुख्य सचिवाची नियुक्ती त्या राज्याच्या मुख्यमंत्र्यांमार्फत केली जाते.</p> <p>- राज्यातील मुख्य सचिवाचा कार्यकाळ निश्चित नसतो.</p>
57	3	<p>- 20 जुलै 1937 रोजी पुणे येथील कौन्सिल हॉलमध्ये दुपारी दोन वाजता विधान परिषदेची पहिली बैठक पार पडली.</p> <p>- 1955 पर्यंत विधानपरिषदेचे पावसाळी अधिवेशन पुणे येथे भरत असे नंतर नागपूर करारान्वये हिवाळी अधिवेशन दरवर्षी नागपूर येथे भरू लागले.</p> <p>- 1939 ते 1946 पर्यंत विधान परिषदेचे कार्य निलंबित करण्यात आले होते तेव्हा राज्यपाल राजवट अमलात होती तसेच 1980 मध्ये सहा महिने राष्ट्रपती राजवट असल्याने विधान परिषदेचे काम निलंबित करण्यात आले होते.</p> <p>- विधान परिषदेच्या स्थापनेच्या वेळी 1937 मध्ये सदस्यसंख्या 29 होती.</p>

58	3	<ul style="list-style-type: none"> - विधानसभेची कमाल सदस्य संख्या पाचशे व किमान सदस्य संख्या 60 इतकी निश्चित करण्यात आलेली आहे. - लोकसंख्या कमी असल्याकारणाने खालील काही राज्ये (वरील किमान साठ) या सदस्य संख्येस अपवाद आहेत. (ही सदस्य संख्या सध्याची आहे) सिक्कीम - 32 गोवा - 40 मिझोराम - 40 तसेच सिक्कीम व नागालँड यांच्या विधानसभेत सदस्य प्रत्यक्षपणे निवडून देण्याची तरतूद आहे.
59	4	-
60	2	<ul style="list-style-type: none"> - कॅबिनेट सचिवाची अधिकार व कार्य मुख्य सचिवाच्या तुलनेत कमी आहेत. - कॅबिनेट सचिव केवळ कॅबिनेट सचिवाच्या प्रशासकीय प्रमुख असतो. केंद्रीय सचिवाच्या प्रमुख नसतो. - मुख्य सचिव राज्य सचिवाच्या प्रशासकीय प्रमुख असतो.
61	3	<ul style="list-style-type: none"> - जी.बी. पंत कृषी आणि तंत्रज्ञान विद्यापीठ विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य घटना (2000) - नाकारा विरुद्ध भारतीय संघराज्य खटला (1983)
62	2	<ul style="list-style-type: none"> - पूर्णतः राज्य चालवत असलेल्या संस्था - धार्मिक शिक्षणावर पूर्ण बंदी. - देणगी किंवा विश्वस्त संस्थेने स्थापन केलेल्या संस्था - धार्मिक शिक्षणाचा परवानगी - राज्याने मान्यता दिलेल्या संस्था - स्वच्छेनुसार धार्मिक शिक्षणास परवानगी - राज्याकडून सहाय्य मिळणाऱ्या संस्था - स्वच्छेनुसार धार्मिक शिक्षणास परवानगी
63	1	प्रभावी बहुमत (Effective Majority) - सदन्याच्या सदस्य संख्येच्या (रिक्त जागा वगळता) 50% पेक्षा जास्त संख्या.
64	4	<ul style="list-style-type: none"> - तीन महिन्यांपेक्षा जास्त काळ ठेवता येत नाही. 44 व्या घटनादुरुस्तीने यात बदल करून 2 महिने एवढा काळ केला. परंतु ही तरतूद लागू केली गेली नाही. - केवळ उच्च न्यायालयातील न्यायाधीश. - केंद्र व राज्य दोघांना अधिकार आहे.
65	3	<ul style="list-style-type: none"> - दोन्ही खटल्यांमध्ये सर्वोच्च न्यायालयाने मूलभूत अधिकारांना अधिक महत्त्व दिले. - संसदेने प्रत्युत्तर म्हणून 24 वी व 25 वी घटनादुरुस्ती कायदा संमत केला. - 24 वी घटनादुरुस्ती - राज्यघटनेत दुरुस्ती करून कोणताही मूलभूत हक्क हिरावून घेण्याचे किंवा कमी करण्याचे अधिकार संसदेला आहेत.
66	4	-
67	4	शोषणाविरुद्ध हक्क (कलम 23-24)
68	2	<p>(ब) शिफारस : जे. बी. कृपलानी अनुमोदन : वल्लभभाई पटेल</p> <p>(क) आचार्य कृपलानी आणि मौलाना आझाद यांनी आसनस्थ केले.</p>
69	4	राष्ट्रपतींच्या विचारार्थ कायदा राखून ठेवला असेल किंवा राष्ट्रपतींची संमती मिळाली असेल असे वगळता कलम 31(A) ने राज्य कायद्याला न्यायालयीन पुनर्विलोकनापासून संरक्षण मिळत नाही.

70	3	42 व्या घटनादुरुस्तीनुसार चार मार्गदर्शक तत्वांचा समावेश. (1) बालकांच्या निरोगी विकासासाठी संधी सुनिश्चित करणे (कलम 39) (2) समान न्यायाला चालना देणे आणि गरिबांना निःशुल्क कायदेशीर मदत मिळण्याची व्यवस्था करणे (कलम 39-A) (3) औद्योगिक व्यवस्थापनामध्ये कामगारांचा सहभाग (कलम 43-A) (4) पर्यावरण सुधारणे व त्याचे संरक्षण करणे आणि वने व वन्यजीव यांचे संरक्षण करणे (कलम - 48-A)
71	2	-
72	4	-
73	2	गोलकनाथ खटल्यातील निर्णय बदलला. राज्यघटनेची मूळ संरचना हा शब्द न्या. एच. आर. खन्ना यांनी वापरला.
74	4	- 7 सप्टेंबर 2005 रोजी कायदा संमत. - 2 फेब्रुवारी 2006 पासून लागू. - 2009 साली महात्मा गांधी यांचे नाव देण्यात आले. - प्रत्येक ग्रामीण कुटुंबातील अकुशल व काम करण्याची इच्छा असणाऱ्या एका प्रौढ सदस्याला वर्षभरातून किमान शंभर दिवस रोजगाराची हमी. - साहित्य : साधने = केंद्र : राज्य = 75 : 25.
75	1	- कलम 19(1)(a) मध्ये समावेश आहे. - श्रीमती अरुणा रॉय यांच्या नेतृत्वाखाली राजस्थानमध्ये पहिली चळवळ झाली. - 1996 मध्ये प्रेस कौन्सिल ऑफ इंडियाचे तत्कालीन अध्यक्ष न्यायमूर्ती पी बी सावंत यांनी माहिती अधिकाराचा कच्चा मसुदा तयार केला. - महाराष्ट्रामध्ये 2000 स्वतंत्र कायदा करण्यात आला.
76	3	संसदेचे विशेष बहुमत व राज्यांची संमती - - संघराज्य आणि राज्ये यांमधील कार्यकारी अधिकाराची व्याप्ती. - संघराज्य आणि राज्ये यांमधील वैधानिक अधिकारांची विभागणी. - संसदेमध्ये राज्यांचे प्रतिनिधित्व. - कलम 368 मधील तरतुदी.
77	1	86 वी घटनादुरुस्ती विधेयक, 2002
78	3	केवळ भारतीय नागरिकांना उपलब्ध अधिकार कलम 15 कलम 16 कलम 19 कलम 29 कलम 30 उर्वरित सर्व अधिकार परकीय नागरिकांना (शत्रू राष्ट्रांतील सोडून) देखील उपलब्ध असतात.

79	2	- रिट्सचा (Writs) वापर मूलभूत कर्तव्य यांच्या अंमलबजावणीसाठी करता येत नाही. - स्वर्णसिंग समिती - 1976 मध्ये स्थापना. - समितीने आठ मूलभूत कर्तव्यांची शिफारस केली होती.																														
80	4	राष्ट्रीय प्रतिष्ठा अवमान प्रतिबंधक अधिनियम 1971 (Prevention of Insult to National Honour Act, 1971) नुसार भारताची राज्यघटना राष्ट्रध्वज आणि राष्ट्रगीत यांचा अनादर करण्यावर बंदी घातली आहे.																														
81	4	वंशपरंपरेने चालत आलेल्या पदव्या कलम 18 नुसार अवैध ठरवण्यात आल्या.																														
82	3	- कलम 338 - राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोग - कलम 338(A) - राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती आयोग दोन्ही आयोगांची रचना - - अध्यक्ष + उपाध्यक्ष + तीन सदस्य = एकूण पाच - नियुक्ती - राष्ट्रपतीद्वारा - कार्यकाल - तीन वर्षे - अँग्लो-इंडियन समाज हा राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोग यांच्या कार्यक्षेत्रात येतो.																														
83	4	- आदिवासी कामकाज मंत्रालय 1999 मध्ये स्थापना. - तोपर्यंत ते काम सामाजिक न्याय व सबलीकरण मंत्रालयाच्या (Ministry of Social Justice & Empowerment) कार्यक्षेत्रात येत होते.																														
84	2	<table border="1"> <thead> <tr> <th>नदी</th> <th>स्थापनेचे वर्ष</th> <th>राज्य</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>कृष्णा 1</td> <td>1969</td> <td>महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश</td> </tr> <tr> <td>गोदावरी</td> <td>1969</td> <td>महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश, मध्यप्रदेश, ओडिसा</td> </tr> <tr> <td>नर्मदा</td> <td>1969</td> <td>राजस्थान, गुजरात, मध्यप्रदेश, महाराष्ट्र</td> </tr> <tr> <td>रावी, बियास</td> <td>1986</td> <td>पंजाब, हरियाणा, राजस्थान</td> </tr> <tr> <td>कावेरी</td> <td>1990</td> <td>कर्नाटक, केरळ, तामिळनाडू, पुदुच्चेरी</td> </tr> <tr> <td>कृष्णा 2</td> <td>2004</td> <td>महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश</td> </tr> <tr> <td>वंसधारा</td> <td>2010</td> <td>ओडिसा, आंध्रप्रदेश</td> </tr> <tr> <td>महादायी</td> <td>2010</td> <td>गोवा, कर्नाटक, महाराष्ट्र</td> </tr> <tr> <td>महानदी</td> <td>2018</td> <td>ओडिसा, छत्तीसगढ</td> </tr> </tbody> </table>	नदी	स्थापनेचे वर्ष	राज्य	कृष्णा 1	1969	महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश	गोदावरी	1969	महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश, मध्यप्रदेश, ओडिसा	नर्मदा	1969	राजस्थान, गुजरात, मध्यप्रदेश, महाराष्ट्र	रावी, बियास	1986	पंजाब, हरियाणा, राजस्थान	कावेरी	1990	कर्नाटक, केरळ, तामिळनाडू, पुदुच्चेरी	कृष्णा 2	2004	महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश	वंसधारा	2010	ओडिसा, आंध्रप्रदेश	महादायी	2010	गोवा, कर्नाटक, महाराष्ट्र	महानदी	2018	ओडिसा, छत्तीसगढ
नदी	स्थापनेचे वर्ष	राज्य																														
कृष्णा 1	1969	महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश																														
गोदावरी	1969	महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश, मध्यप्रदेश, ओडिसा																														
नर्मदा	1969	राजस्थान, गुजरात, मध्यप्रदेश, महाराष्ट्र																														
रावी, बियास	1986	पंजाब, हरियाणा, राजस्थान																														
कावेरी	1990	कर्नाटक, केरळ, तामिळनाडू, पुदुच्चेरी																														
कृष्णा 2	2004	महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश																														
वंसधारा	2010	ओडिसा, आंध्रप्रदेश																														
महादायी	2010	गोवा, कर्नाटक, महाराष्ट्र																														
महानदी	2018	ओडिसा, छत्तीसगढ																														
85	4	त्यांचा कार्यकाल केंद्रशासन ठरवले इतका किंवा वयाच्या 65 वर्षांपर्यंत असतो.																														

86	3	<ul style="list-style-type: none"> - वित्त व कर्मचारी समिती - डॉक्टर राजेंद्र प्रसाद - अधिकारपत्र समिती - अल्लादी कृष्णास्वामी अय्यर - गृह समिती - बी. पट्टाभी सीतारमय्या - राष्ट्रध्वज समिती - डॉक्टर राजेंद्र प्रसाद - घटना समितीच्या कार्याविषयी समिती - ग.वा. मावळंकर - प्रांताच्या मुख्य आयुक्तांची समिती - बी. पट्टाभी सीतारमय्या - भाषावार प्रांतांसंबंधी समिती - एस. के. दार - घटनेचा मसुदा परीक्षण करणारी विशेष समिती - पंडित जवाहरलाल नेहरू - नागरिकत्वावरील समिती - एस. वरदाचारी - एस. वरदाचारी, नलिनी रंजन सरकार, एस. के. दार हे घटना समितीचे सदस्य नव्हते.
87	4	<ul style="list-style-type: none"> - काँग्रेस - 208, मुस्लिम लीग - 73, अपक्ष - 8. - इतर सर्व पक्षांचे प्रत्येक वेळी एक सदस्य. - भारतीय प्रांत सदस्य संख्या - प्रथम 5. - संयुक्त प्रांत - 55 - मद्रास - 49 - बिहार - 36 - बॉम्बे - 21 - पश्चिम बंगाल - 19 - भारतीय संस्थाने : - म्हैसूर - 7 - त्रावणकोर - 6 - ग्वाल्हेर - 4
88	3	<ul style="list-style-type: none"> - आयर्लंडची राज्यघटना : राज्य धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे (DPSP) - राज्यसभेचे सदस्य नामनिर्देशित करणे, - राष्ट्रपतींच्या निवडणुकीची पद्धत. - जर्मनीचे वायमर प्रजासत्ताकाची राज्यघटना - आणीबाणीच्या काळात मूलभूत अधिकारांचे निलंबन - ऑस्ट्रेलियौ राज्यघटना - समवर्ती सूची, व्यापार व वाणिज्य व्यवहारांचे स्वातंत्र्य, संसदेच्या सभागृहांच्या संयुक्त अधिवेशन (joint setting) - दक्षिण आफ्रिकेची राज्यघटना - घटनादुरुस्तीची पद्धत, राज्यसभेच्या सदस्यांची निवडणूक.
89	1	<ul style="list-style-type: none"> - 44 वी घटनादुरुस्ती कायदा 1978 - आता संपत्तीचा अधिकार भाग-12 कलम 300 ए.

90	2	<ul style="list-style-type: none"> - कलम 324 - निवडणूक आयोगामध्ये एक निवडणूक आयुक्त आणि राष्ट्रपती ठरवतील तितके इतर निवडणूक आयुक्त असतील. त्यांची नियुक्ती राष्ट्रपती करतील. त्यांच्या सेवाशर्ती व कार्यकाल राष्ट्रपती ठरवतील. - 1950 मध्ये स्थापन झाल्यापासून 15 ऑक्टोबर 1989 पर्यंत निवडणूक आयोग ही एकसदस्यीय संस्था होती. - 16 ऑक्टोबर 1989 ला राष्ट्रपतींनी दोन इतर निवडणूक आयुक्तांची नियुक्ती केली. - पुन्हा जानेवारी 1990 मध्ये निवडणूक आयुक्तांची इतर दोन पदे रद्द करण्यात आली. - ऑक्टोबर 1993 मध्ये राष्ट्रपतींनी पुन्हा दोन निवडणूक आयुक्तांची नियुक्ती केली.
91	3	<ul style="list-style-type: none"> - आयोगाचे अध्यक्ष पुनर्नियुक्तीस पात्र नसतात परंतु सदस्य हे संघ लोकसेवा आयोगाचे किंवा राज्य लोकसेवा आयोगाचे अध्यक्ष म्हणून नियुक्त होण्यास पात्र असतात. - अधिकार क्षेत्राचा विस्तार करण्याचा अधिकार संसदेला आहे. - कलम 315 - 323. - संरचना : अधिकांसह 9 ते 11 सदस्य - राष्ट्रपती नियुक्त करतात.
92	4	<p>सदस्यसंख्या ठरवण्याचा अधिकारही राज्यपालांनाच असतो.</p> <p>पदच्युती : राष्ट्रपती पदच्युती निश्चित करू शकतात जर -</p> <ul style="list-style-type: none"> - तो नादार (insolvent) ठरविला गेला असेल - कार्यकालामध्ये त्याच्या कार्याव्यतिरिक्त पैशासाठी इतरत्र नोकरी स्वीकारली असेल - राष्ट्रपतींच्या मते शारीरिक किंवा मानसिक दुर्बल असेल <p>याशिवाय राष्ट्रपती अध्यक्ष किंवा सदस्यास गैरवर्तनाच्या कारणावरून पदच्युत करू शकतात. परंतु त्यासाठी सर्वोच्च न्यायालयाचा सल्ला घेणे बंधनकारक असते.</p>
93	3	<p>राष्ट्रीय महिला आयोग कायदा 1990.</p> <ul style="list-style-type: none"> - स्थापना - 31 जानेवारी 1992. - अध्यक्ष व सदस्यांची नियुक्ती केंद्र सरकार करते. - आयोगाच्या सचिवांची नियुक्तीपण केंद्र सरकार करते. <p>आयोगाचे कार्य -</p> <ul style="list-style-type: none"> - भारतीय संविधानातील महिलांशी संबंधित असलेल्या तरतुदींचा आढावा घेणे. - महिलांची स्थिती सुधारावी म्हणून उपायोजना सुचवणे. - महिला कैद्यांना तुरुंगात भेट देऊन गरज असल्यास तेथील परिस्थिती सुधारण्यासाठी शिफारसी करणे. - महिला संदर्भातील तक्रारींची दखल घेऊन कारवाई करणे. - आपल्या कार्याचा वार्षिक अहवाल शासनाला सादर करणे.

94	3	<ul style="list-style-type: none"> - सात पदसिद्ध सदस्य असतात. - राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोग - राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती आयोग - राष्ट्रीय मागासवर्गीय आयोग - राष्ट्रीय अल्पसंख्याक आयोग - राष्ट्रीय महिला आयोग - राष्ट्रीय बाल हक्क संरक्षण आयोग - 2019 च्या घटना दुरुस्ती प्रमाणे - राष्ट्रीय दिव्यांग संरक्षण आयोग - 2019 च्या घटना दुरुस्ती प्रमाणे - अध्यक्ष - सर्वोच्च न्यायालयाचे माजी मुख्य न्यायाधीश / न्यायाधीश, पाच पूर्ण वेळ सदस्य. - 1 SC मधील कार्यरत/माजी न्यायाधीश - 1 HC मधील कार्यरत/माजी मुख्य न्यायाधीश - 3 तज्ज्ञ व्यक्ती, यापैकी किमान 1 महिला. - कार्यकाल - 3 वर्षे किंवा वयाची 70 वर्षे. - सहा सदस्यीय निवड समिती - <ol style="list-style-type: none"> 1. अध्यक्ष - पंतप्रधान 2. लोकसभा सभापती 3. राज्यसभा उपाध्यक्ष 4. लोकसभा विरोधी पक्ष नेता 5. राज्यसभा विरोधी पक्षनेता 6. केंद्रीय गृहमंत्री.
95	1	<ul style="list-style-type: none"> - राष्ट्रीय अल्पसंख्याक आयोग अधिनियम 1992 - रचना : एक अध्यक्ष + एक उपाध्यक्ष + पाच सदस्य = एकूण 7 - पहिले अध्यक्ष - एम. आर. मसानी - नियुक्ती - केंद्र सरकार द्वारा. - अल्पसंख्याक समुदाय - <ol style="list-style-type: none"> 1. मुस्लिम 2. ख्रिश्चन 3. शीख 4. बौद्ध 5. पारसी 6. जैन (2014 साली सूचित)

96	2	<ul style="list-style-type: none"> - स्थापना - 6 मार्च 2001. - सदस्यांची नियुक्ती - राज्यपालांकडून निवड समिती - - अध्यक्ष - मुख्यमंत्री - विधानसभा अध्यक्ष - विधानसभा विरोधी पक्षनेता - राज्याचा गृहमंत्री - विधानपरिषद सभापती - विधान परिषद (Legislative Council) असेल तर - विधानपरिषद विरोधी पक्षनेते - विधान परिषद (Legislative Council) असेल तर
97	2	मिनह्रा मिल्स खटल्यामध्ये सरन्यायाधीश चंद्रचूड यांनी हे निरीक्षण मांडले.
98	3	<p>मनेका गांधी खटला</p> <ul style="list-style-type: none"> - कलम 19 व 21 अंतर्गत व्यक्तिगत स्वातंत्र्याचा भंग होतो या कारणावरून - पासपोर्ट कायदा 1967 चे कलम 10(3)(c) अंतर्गत मनेका गांधी यांचा पासपोर्ट जप्त करण्यात आला. - सर्वोच्च न्यायालयाने कलम 21 चा व्यापक अर्थ लावत कायद्याची योग्य प्रक्रिया (Due Process of Law) ही अमेरिकन घटनेतील संकल्पना स्वीकारली.
99	1	प्रस्ताव लोप पावत नाही.
100	1	<ul style="list-style-type: none"> - भाषण व अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य - सार्वभौमत्व व अखंडता, संरक्षण, परदेशी राष्ट्रांशी मैत्रीपूर्ण संबंध, सार्वजनिक सुव्यवस्था, सभ्यता, नैतिकता, न्यायालयाचा अवमान, हिंसेस चालना, चारित्र्यहनन. - शांततापूर्वक निःशस्त्र सभा भरवण्याचा हक्क - देशाचे सार्वभौमत्व, एकात्मता. - संस्था व संघटना स्थापन करण्याचा अधिकार - देशाचे सार्वभौमत्व, अखंडता, सुव्यवस्था नैतिकता. - मुक्त संचाराचे स्वातंत्र्य - सर्वसाधारण जनतेचे हित, अनु. जमातींचे संरक्षण. - वास्तव्याचे स्वातंत्र्य - सर्वसाधारण जनतेचे हित, अनु. जमातींचे संरक्षण. - व्यवसाय स्वातंत्र्य - राज्यसंस्था पात्रता निश्चित करू शकते. - राज्याची एखाद्या व्यापाराची मक्तेदारी.